

kitekintést nyújtó statisztikai, demográfiai, közgazdasági, jogi, szociológiai, matematikai, informatikai gyűjteménnyel rendelkezik. A könyvtár ugyan nyilvános, de kölcsönzési jogosultsággal csak a KSH dolgozói rendelkeznek.

Adott tehát az egyik oldalról egy rendkívül gazdag gyűjtemény, a másik oldalról viszont nagyon jól érezzük, hogy minél szélesebb felhasználói kör számára elérhetővé kell tenni szolgáltatásainkat, beleértve a konkrét dokumentum-szolgáltatást is. Sajnos az állomány számítógépes feldolgozása csak 1990-ben kezdődött meg, akkor is az internetes elérést nem biztosító TEXTAR rendszerben. A könyvtárközi kölcsönzésben is minőségi előrelépést várunk a 2002-ben élesben indított OLIB programtól. (Könyvtárunk megvásárolta az OLIB 7.1-es verziójához tartozó ún. VDX modult is, amely lehetővé tenné a könyvtárközi kölcsönzés számítógépes lebonyolítását. Azonban a modul használatának alapfeltétele több, szintén OLIB VDX modullal rendelkező és azt használó könyvtár megléte.) Az OLIB által biztosított webfelület a hazai és külföldi könyvtárak és könyvtárhasználók számára is elérhetővé teszi az állományunkban való tájékozódást. Minden bizonnyal megváltoztatja az eddigi könyvtárközi kölcsönzési gyakorlatunkat az internetes katalógus megjelenése, de számítunk arra, hogy még hosszú ideig szükség lesz a hagyományos nyomtatványra. Mai gyakorlatunkban a kérő könyvtár, illetve annak képviselője/könyvtárosa természetes személyként, díjtalanul a könyvtár olvasója lehet, tagságát rendszeresen megújítjuk. 2003 elejétől önálló e-mail címmel rendelkezünk a könyvtárközi kölcsönzéshez, így elektronikus úton is fogadhatunk, illetve továbbíthatunk kéréseket.

A könyvtári web elérhetővé tétele után jelentős növekedésre számítunk. A weben lehetőség lesz a szerző, a cím, a kulcsszó és a tárgyszó szerinti keresésre. A találati lista ISBD formátumban is megjeleníthető.

A KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat önálló honlappal rendelkezik, amely a Központi Statisztikai Hivatal honlapján keresztül érhető el. A honlap menüsorában az INTÉZMÉNYEK menüpontra kattintva lehet eljutni a könyvtári honlaphoz, amely hasznos gyakorlati tudnivalókat tartalmaz könyvtárunkról.

Várjuk, hogy könyvtárunkat minél többen keressék fel személyesen, vagy látogassanak el

a Központi Statisztikai Hivatal és a könyvtár honlapjára.

A könyvtár elérhetőségei:

KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat

Cím: 1024 Budapest, Keleti Károly u. 5.

Web: www.ksh.hu

Telefon: (1) 345-6105

olvasószolgálat: (1) 345-6036

Fax: (1) 345-6112

olvasószolgálat: (1) 345-6385

E-mail: konyvtarkozi@office.ksh.hu

Dr. Nemes Erzsébet–Rettich Béla

Az ODR egy fogadó könyvtár szemszögéből:

A dunaújvárosi József Attila Könyvtár

Az ODR lelőhely-adatbázisának statisztikája szerint a dunaújvárosi József Attila Könyvtár a rendszer „nagybani” felhasználói közé

tartozik, 2002-ben például több mint hatszáz alkalommal vettük igénybe a szolgáltatásait. Ez a statisztika azonban csak a dokumentumkérésekről szól, de legalább ilyen sűrűn látogatjuk az ODR honlapját más okok miatt is.

Bevezetőül néhány szó városunkról és a könyvtárról. Dunaújvárosnak ma ötvenötezer lakosa van. Köztudottan az ipari tevékenység, elsősorban a Dunai Vasmű, ad megélhetési lehetőséget a város lakóinak. Tizenkét általános iskolában, nyolc középiskolában és a Dunaújvárosi Főiskolán tanulhatnak a gyerekek és a fiatalok. A főiskola elsősorban műszaki, informatikai, gazdasági képzést nyújt.

A városban élők közművelődési könyvtári ellátásáról a József Attila Könyvtár és két fiókkönyvtára gondoskodik. A közkönyvtári hálózat mellett minden általános és középiskolában van iskolai könyvtár, ezek több-kevesebb (inkább kevesebb) hatékonysággal működnek. A Dunaújvárosi Főiskola könyvtára a hallgatók és oktatóik igényeinek igyekszik megfelelni, a Dunai Vasmű műszaki könyvtára pedig a gyárat, a termelést szolgálja ki.

DÍJMENTES!

A Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár a könyvtárközi kölcsönzésbe visszaérkező – 2 kg alatti – portós küldemények kiváltására *válaszküldemény-szolgáltatást* indított el.

A könyvtárközi kölcsönzéssel küldött csomagba válaszküldemény címkét mellékelünk, felragasztásával a könyvtárak mentesülnek a visszaküldés költsége alól.

A posta által számlázott összeget az *ODR szolgáltatásait támogató keret* terhére, utólag számoljuk el. A szolgáltatás azoknak a könyvtáraknak jelent kedvezményt, amelyek a visszaküldés költségét nem tudják elszámolni.

Részletes tájékoztatás:

DEENK Könyvtárközi kölcsönzés. 4010 Debrecen Pf. 39.

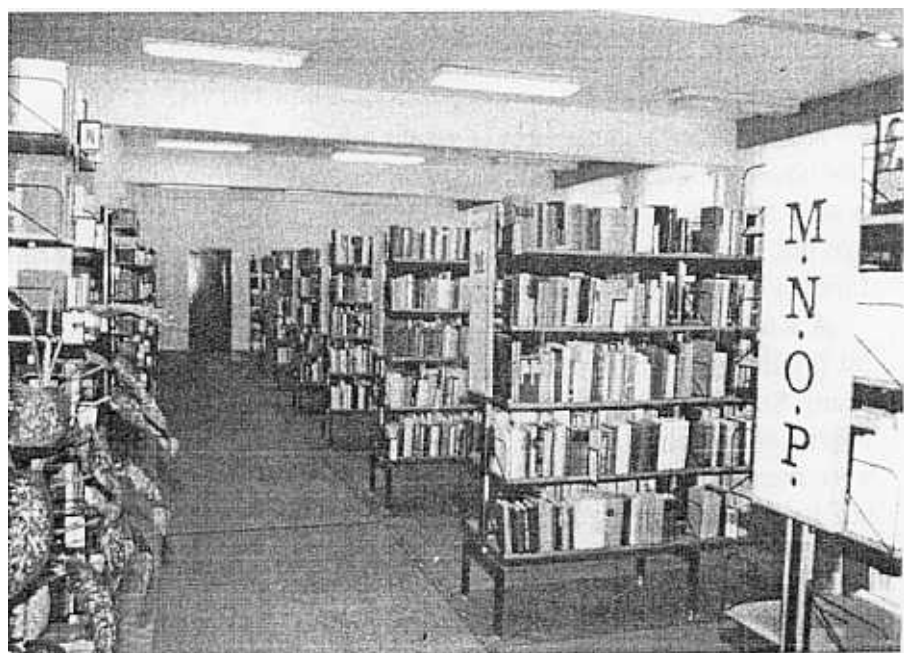
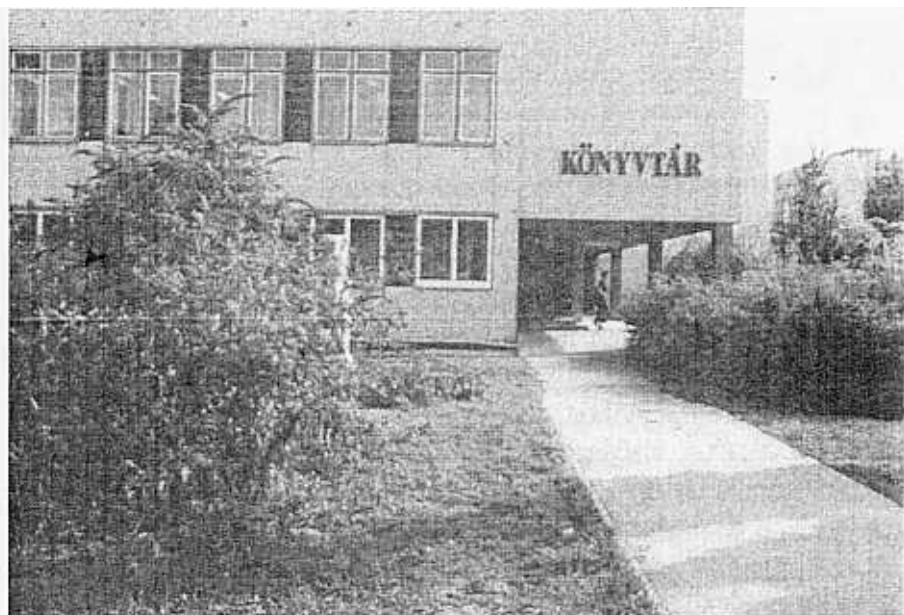
E-mail:

ill@lib.unideb.hu

Telefon:

(52) 512-900/2079

A dunaiújvárosi József Attila Könyvtár épülete, folyóirat-olvasója és szabadpolcos részlege

A József Attila Könyvtárban és fiókkönyvtáraiban a beiratkozott olvasók száma 2002-ben összesen 11 532 volt, 43 százalékuk a tizenöt és harminc év közötti korosztályhoz tartozik. A tizennégy év feletti olvasók 58 százaléka nappali tagozatos hallgató valamelyik közép- vagy felsőfokú intézményben, és tapasztalataink szerint a harminc év alatti korosztályból szinte mindenki részt vesz valamilyen tanfolyamon, továbbképzésen, oktatáson. Többnyire ebből a korosztályból kerül ki a könyvtárközi kölcsönzést igénylők zöme is, akik elsősorban tanulmányaikhoz keresnek meghatározott irodalmat.

Könyvtári hálózatunk állománya összesen 173 ezer dokumentum, melynek nagy része könyv. Éves gyarapodásunk a tavalyi évben 5616 dokumentum volt.

A felsorolt könyvtári adatok lényegében évek óta hasonlóak, arányaikban állandók, lassan emelkedők. Fontos jellemzője még a könyvtárunknak, hogy a központi könyvtárban 1990-től vannak számítógépek, 1993-tól folyamatosan bővülő helyi hálózattal rendelkezünk, 1997-től pedig van internet-hozzáférésünk.

Könyvtárközi szolgáltatásokkal a központi könyvtárban egy kolléganőnk foglalkozik, az igényekhez és a feladatokhoz igazodva. Általában napi egy-másfél óra az, amit a kérések továbbításával, az adminisztrációval, csomagküldéssel stb. tölt.

A teljesített könyvtárközi kérések számának alakulása:

Év	Kérések száma
1996	201
1997	185
1998	231
1999	299
2000	306
2001	460
2002	647

A táblázatból látható, hogy az ODR és az elektronikus katalógusok létrejötte, elterjedése, illetve az e-mailen keresztül történő kérés lehetőségének bevezetése előtt is sokszor vettük igénybe a könyvtárközi kölcsönzést. Az elektronikus szolgáltatások megjelenésével, az ODR létrejöttével jóval könnyebbé vált a dolgunk, amit az is jelez, hogy 1999-ben majdnem 50 százalékkal nőtt, 2002-ben pedig megháromszorozódott könyvtárközi kéréseink száma 1996-hoz képest.

Miért kedveltük meg és miért kedveljük még ma is az ODR szolgáltatásait? Milyen esetekben fordulunk a rendszerhez? Dokumentumkérésen kívül mikor használjuk még az ODR közös lekérdező felületét?

A korábbi időszakhoz képest a legnagyobb előnye a rendszernek, hogy pontosan tudjuk, mit honnan kell megkérnünk, és melyik az a könyvtár, ahol éppen hozzáférhető a keresett dokumentum, ahonnan késedelem nélkül el tudják küldeni azt. Újabb kellemes meglepetés a gyorsaság, hiszen a postai átfutáson kívül alig néhány nap a várakozási idő. Általában egy héten belül megérkeznek a dokumentumok. Szinte hihetetlen, de volt rá példa, hogy hétfőn reggel elküldtük a kérést, a keddi postával pedig már meg is kaptuk a könyvet.

Tapasztalataink szerint a tagkönyvtárak meglehetősen rugalmasak a kölcsönzési határidő kezelésében, hiszen néha előfordul, hogy hosszabbítást is kell kérnünk, és ez a kérésünk eddig még mindig meghallgatásra talált.

Néhány problémánk azért nekünk is adódott.

Az egyik legnehezebben megoldódó a postaköltség kérdése volt. Az 1997. évi CXL. törvény 71. §-a szerint a szakminisztériumnak kell megoldania a könyvtárközi dokumentumellátás postaköltségének finanszírozását. A székesfehérvári Vörösmarty Mihály Megyei Könyvtár 2000-ben jelezte is, hogy ODR-tagkönyvtárként a postaköltséget átvállalja tőlünk, mert utólag térítésként megkapja. Ezen fellelkesedve úgy gondoltuk, hogy a többi ODR-tagkönyvtár is ezt a módszert választja, de úgy látszik, ez csak nekünk volt ilyen egyértelmű. Többszöri telefonbeszélgetés és levélváltás, kisebb-nagyobb viták és egyeztetések után megoldódott a postaköltség kérdése, mely ma már tényleg nem terheli könyvtárunkat.

Olvasóink körében nem túl népszerű követelmény, hogy néhány esetben csak helyben használatra kapjuk meg a kért műveket, de megértjük a kérést, hiszen az állományvédelmi szempontokat tudomásul kell vennünk

Néha olyan dokumentumot kérünk, amelynél a státus hozzáférhetőséget jelöl, de az érkező e-mail arról tájékoztat, hogy a kért könyvet nem találják, kallódik, valószínűleg nincs már meg. Ez a jelenség nem ismeretlen számunkra, hiszen mi is találkozunk a problémával, és együttérzéssel vesszük tudomásul a hírt, megpróbáljuk másik könyvtártól beszerezni a dokumentumot.

A könyvtárközi kérések lebonyolítását megkönnyítené, ha egy mű azonos kiadásai egy leírás alatt lennének megtalálhatók, és egy kattintással láthatnánk, hogy mely könyvtárak azok, amelyekben megtalálható a keresett mű. Most mindez többszöri kattintgatással oldható csak meg, és előfordul, hogy csak az utolsó leírásnál szereplő könyvtárak között találunk szabad példányt.

A könyvtárközi kérések lebonyolítása mellett többször használjuk a közös elektronikus katalógust tájékoztatáshoz, adatok pontosításához (pl. egy-egy mű kiadási adatainak keresése, bibliográfiai adatok pontosítása stb.).

A könyvtárközi kérések esetében általában tudjuk pontosan a szerzőt vagy a címet, így keresésnél csak egy mezőt töltünk ki, és ebben az esetben gyorsan kapunk találati listát. Ha azonban egy szerző műveire vagyunk kíváncsiak és cím szerinti rendezést kérünk, már hosszabb a várakozási idő, ugyanúgy, mint abban az esetben, ha a szerzői és a cím szerinti mezőt egyszerre töltjük ki. Irodalomkeresésnél szívesen használjuk a tárgyszó szerinti keresést is. (Többek között a Java programmal vagy a diszlexiával kapcsolatos irodalom esetében.) Ezt a felhasználási módot különösen szívesen veszik igénybe a felsőoktatási intézmények hallgatói szakdolgozat készítésénél, az anyaggyűjtés időszakában.

A kért dokumentumok megoszlása

Eredeti dokumentum	519
Ebből idegen nyelvű dokumentum	50
Fénymásolat	128
Nem teljesített kérés	30

Fénymásolatban többnyire folyóiratban megjelent tanulmányokat kérünk, elsősorban a pedagógia és a természettudomány területéről. Általában olyan folyóiratokról van szó, amelyek nincsenek már meg az állományunkban (öt-tíz évvel korábbiak). Az idegen nyelvű dokumentumok zöme szépirodalom, a többi a társadalomtudományok körébe tartozik. A nem teljesített kéréseknél általában technikai akadályokról van szó, pl. a kért anyag csak mikrofilmen van meg, esetleg nincs meg mégsem a könyv, de előfordult az is, hogy nem kapunk választ arra, miért nem teljesítik a kérésünket. 2002-ben a kért dokumentumok 85 százaléka szakirodalom volt, száz esetben kértünk szépirodalmi művet, ebből harminc nem magyar nyelvű könyv volt.

A kért szakirodalom témakörönkénti megoszlása

Tartalom, témakör	Darab
Pszichológia	63
Pedagógia	
Történelem	
Gazdaság, pénzügy, Európai Unió	
Irodalomtudomány, nyelvészet	
Természettudomány	
Vezetés, szervezés	
Jog, politológia	
Egyéb szakirodalom	216

A szakirodalom esetében általában azért kell könyvtárközi szolgáltatáshoz folyamodnunk, mert az adott témakörben a gyűjtőkörünkön kívül eső dokumentumot kérnek. Előfordul az is, hogy állományunkban csak a konkrét mű nincs, pl. tojásfestésről ötféle művünk is van, de olvasónk egy hatodikhoz ragaszkodott, amelyre a Néprajzi lexikon hivatkozott.

A dokumentumokat küldő könyvtárak

Könyvtár	Kért dok.
	201
Szegedi Tudományegyetem	
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár	71
Pécsi Tudományegyetem Könyvt.	
Somogyi-könyvtár	
Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár	
Országos Széchényi Könyvtár	
Egyéb könyvtárak	61

Összefoglalva: hasznos, gyors és megbízható eszköz az Országos Dokumentumellátási Rendszer, melyet sokoldalúan tudunk és szeretünk használni, és szívesen „reklámozzuk” a lehetőséget olvasóink körében. Az ODR jelentősen megkönnyítette, megkönnyíti a mi munkánkat is, de az igazi nyertesek a felhasználók, az olvasók, hiszen az a sokat hangoztatott alapelv látszik megvalósulni a régi módszernél hatékonyabban és gyorsabban, hogy a teljes könyvtári rendszer rendelkezésére áll annak a felhasználónak is, aki csak egy könyvtárnak a tagja.

Katona Zsuzsanna
olvasószolgálati csoportvezető